

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCLXXXI. ad annum MCCCXIV.

Parisiis, 1644

Concilivm Viennense Avctoritate Gvidonis Legati Sedis apostolicae causa reformandae ecclesiae celebratum anno Domini MCCLXVII. tempore Clementis papae IV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15974

ANNO
CHRISTI
1167.

CONCILIVM VIENNENSE
AVCTORITATE GVIDONIS LEGATI SEDIS
apostolicæ causa reformandæ ecclesiæ celebratum
anno Domini MCCCLXVII. tempore Clementis pa-
pæ IV.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. De vita & honestate clericorum.	corum.	XI. De beneficiorum susceptione.
II. De modo visitandi.		XII. De personali residentia cu-
ratorum.
III. De castitate clericorum.		XIII. De visitatione nigrorum mo-
nachorum.
IV. De violentiis que inferuntur
rebus ecclesiasticis.		XIV. Ne abbates consecrent cali-
ces.
V. De lationibus ecclesiasticarum
personarum.		XV. De habitu Iudeorum.
VI. De his qui habent plura be-
neficia.		XVI. De mancipiis Iudeorum.
VII. De decimis contra laicos.		XVII. De coitu Iudei cum Chri-
stiana.
VIII. De vsurariis.		XVIII. De conuiujs eorumdem.
IX. De correctione & contumacia
clericorum.		XIX. De synagogis Iudeorum.
X. De rapina defunctorum cleri-		

CONSTITVTIONES
CONCILII VIENNENSIS,
ANNO MCCCLXVII.

Frater Guido tituli sancti Laurentii in Lucina presbyter
cardinalis, apostolicæ sedis legatus, Concilium celebra-
uit in Vienna vi. Idus Maii, cui interfuerunt Ioannes
Pragensis, Petrus Patauiensis, Conradus Frisingensis,
Leo Ratisponensis, Bruno Brixinensis, Amalricus La-
uendinus, episcopi, & quamplures abbates, præpositi,
archidiaconi, & decani, vbi subscriptæ constitutiones
sunt editæ, & ab eodem Concilio approbatæ.

*Frater Guido miseratione diuina tituli sancti Laurentii in Lu-
cina presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus,
ad perpetuam rei memoriam.*

POSTQVAM Deus formauit hominem ad imaginem &
similitudinem suam, & in ætate virili, cum ipso etiam
Concil. Tom. 28. Rrr

ius naturale produxit, iuris enim naturalis origo & creaturæ rationalis simul cepit exordia, quod quidem ad dispendium omne mundi nascentis & temporis motum sufficeret, si non sibi mortem, quam Deus non fecit, rationalis creatura propriis manibus & pedibus quæsuisset. Hæc iuris instituta primæui protinus iustitia subsequenter ab eodem regulariter auctore procedens sub mortis interminatione morsum * primi noxialis prohibuit, contra prohibitionem concepta circa maledictionis sententiam prodiit ab auctore, ut non tantum vltio ferretur in auctores scelerum, verum etiam in progeniem damnatorum. Exhinc vsu hominum exigente, & dominio rerum introducto, quod primæui regula nesciebat, ex humanis necessitatibus quædam sibi homines iura condiderunt. Traditæ sunt a Domino per Moysem iustitiæ leges, cuius singulis pene syllabis Christus includitur. Deinde propheta subsequuntur, & reges, qui Christi præconia euidentiori sermone describunt: donec temporis plenitudine veniente, impleta veritate figurisque cessantibus, Rex noster in æternum iura mansura disposuit. Datæ sunt enim clauæ perpetuæ Petro, a quo totius iuris ecclesiastici pulcritudo manauit, quæ ad singulas prouincias ob vindictam in nationibus & increpationes in populis faciendas, nunc per summorum pontificum, nunc per sedis apostolicæ legatos statuta tamquam per quosdam riuulos deriuantur, ut, hominum quotidie crescente malitia & effrenata cupiditate, quæ noua litigia generare non cessant, sub districtione virium coarctatis, discant honeste viuere, Altissimum non lædere, ius suum vnicuique tribuere. Hinc est, quod cum sanctissimus pater noster Clemens papa quartus ad Saltzburgensem prouinciam & ciuitatem, & dioecesin Pragensem, cum plenæ legationis officio nos duxerit transmittendos, officii nostri debitum libenter exequemur, euellendo, si quæ euellenda, plantando plantanda, recta gerendo & dirigendo salubriter indirecta.

CAPITVLA.

I.

VERVM, quantum expedit ad profectum & robur fidei Christianæ, vt sacramenta ecclesiæ, in quibus tamquam in vasis medicinalibus populus deuotus & humilis antidotum gratiæ recipere consueuit, in honore & reuerentia ab omnibus habeantur, cum ea plerumque contingat effici vilia propter vilem & abominabilem ministrorum ecclesiæ conuersationem, vniuersis ecclesiasticis personis prouinciæ Saltzburgensis & ciuitatis & diœcesis Pragensi præcipimus, vt in victu, gestu, & aliis operibus ac circumstantiis status sui, sic honeste se habeant, & decenter, ne propter ipsos nomen ecclesiasticum inter laicos blasphemetur: eisdem districtius inhibentes, ne de patrimonio Crucifixi inimicos se faciant Crucis Christi, sicut illi quorum Deus venter est, qui terrena sapiunt non diuina: in conuiujs suis modestiam & mediocritatem obseruent, superfluitatem indebitam resécantes, ebrietatem omnium vitiorum fomitem & nutricem deuitent.

Clerus in victu, gestu & alijs se habeat decenter.

II.

Prælati vero a grauaminibus abstineant subditorum, & maxime cum ecclesias visitant, moderentur expensas; exercent euectionum nummum, prout in generali Concilio fuit diffinitum.

III.

Præsentis igitur Concilii approbatione præcipimus, vt clerici continenter & caste viuere stu-

Concil. Tom. 28.

Rrr ij

deant, quatenus puro corde & mundo corpore Deo possint in officio ecclesiastico ministrare. Si qui vero de cetero deprehensi fuerint detinere publice concubinas, nisi infra mensem se ab eis & ab earum consortio separauerint, ita quod domibus ipsorum aut propriis aut aliis quibuscumque non cohabitent, nec ad illas accedant: extunc enim beneficio ecclesiastico sint priuati, vt per eos, ad quos beneficiorum prædictorum spectat collatio, personis idoneis conferantur.

I V.

Laii bona
ecclesie oc-
cupata re-
stituunt.

Item cum in plerisque locis quorundam laicorum iniquitas inualuerit, quod in rebus ecclesie furtum reputetur sagacitas, rapina probitas, & violentia fortitudo, synodali iudicio diffinimus, vt qui bona ecclesiarum scienter detinent occupata, nec infra instans festum beati Ioannis Baptistæ eadem restituerint, & de damnis ac iniuriis satisfecerint competenter, extunc introitum ecclesie sibi noverint interdictum, nec ab episcopis, aut aliis ecclesiarum prælatis ad communionem dominici corporis admittantur. Qui vero obstinata mente, dum vixerint, satisfacere non curauerint, nullus clericus sæcularis vel regularis sepulturæ eorum interesse præsumat: adiicientes, vt singulis annis in Synodo, illi qui clericos capiunt, verberant, vel occidunt, aut alias in ipsos manus iniiciunt violentas, excommunicati denuntientur, & nominati de illis, de quibus * constituit manifeste.

V.

Quicumque vero personam ecclesiasticam enor-

ANNO
CHRISTI
1187.

miter violauerit, mutilauerit, vel occiderit, aut captiuauerit, non nisi per sedem apostolicam absoluator: & illo facto, si quid tenebat ab ecclesia, illud perdat, & in vtilitatem ecclesie conuertatur. Adiicentes quod in illa dicecesi, in qua aliquem canonicum cathedralis ecclesie, vel in dignitate ecclesiastica constitutum capi contigerit, vel captum detineri, vsque ad liberationem ipsius & exhibitionem debitae satisfactionis cessetur generaliter a diuinis: similiter & in illa parochia, in qua res violenter ablatas capi vel detineri contigerit, vsque ad restorationem congruam a diuinis cessetur.

VI.

Item, cum detentores plurium personatum, seu beneficiorum cum cura, sine dispensatione, sint sacrorum Canonum transgressores, & ad fructus talium beneficiorum percipiendos furtum committere dignoscantur, praesenti decreto statuimus, vt omnes qui huiusmodi dignitatum, personatum seu beneficiorum cum cura pluralitatem detinent, illi qui sunt de prouincia Saltzburgensi super hoc secum dispensatum fuisse coram venerabili patre Dei gratia electo Saltzburgensi infra instans festum beati Ioannis Baptistae doceant manifeste: alioquin extunc vltimo beneficio recepto sint contenti, & alia, quae prius habuerunt, per illos ad quos dictorum beneficiorum collatio pertinet personis idoneis conferantur. Si vero vtrumque retinere contenderint, nos ipsos & primis & vltimis decreuimus extunc manere priuatos.

VII.

Item, cum leuitis seu ecclesiasticis personis iure diuino decimæ debeantur, dolentes referimus, quod quorundam laicorum cupiditas ius huiusmodi, quod sibi Deus in signum generalis domini retinuit, nititur abolere, & pro sua voluntate de his quæ ad ipsos non pertinent aliter ordinare, imo potius deordinare præsumunt, quasi a se diuini seruitii iugum velint excutere, quod in baptisate sunt professi. Huius igitur approbatione Concilii districte præcipimus, vt iuxta laudabilem consuetudinem patriæ, decimæ tam antiquæ, quam etiam de noualibus maiores & minutæ plenarie persoluantur: nec liceat alicui laico nobili vel ignobili, cuiuscumque dignitatis vel principatus existat, sibi decimas maxime de minutis & noualibus vsurpare: alioquin, si contra fecerit, ab ingressu ecclesiæ vsque ad satisfactionem condignam se nouerit esse suspensum.

VIII.

Item dolentes referimus, quod quidam salutis suæ immemores, & prodigi famæ suæ, tam clerici, quam laici, per Saltzburgensem prouinciam constituti, vsuras & contractus vsurarios exercere præsumunt: ad quorum cupiditatem refrenandam statuimus, vt ipsi supra hoc in sacro Concilio præmoniti a talibus abstineant, alioquin nos ipsos excommunicamus in scriptis, &c. in anno, videlicet in cœna Domini, assumptione beatæ Virginis, & in natiuitate Domini, præcipimus per plebanos & maiores suos in locis suis excommunicatos pu-

ANNO
CHRISTI
1197.

bluce denuntiari. Clerici vero beneficiati, qui per tempus trium mensium sententiam excommunicationis sustinere præsumperint animo indurato, per suos diocesanos suis beneficiis spolientur, & personis idoneis per illos, ad quos dictorum beneficiorum spectat collatio, conferantur, saluis aliis pœnis contra vsurarios editis, secundum canonicas sanctiones.

IX.

Item ordinamus atque statuimus, vt clerici & ecclesiasticæ personæ, tam sæculares quam regulares prælatorum suorum correctiones legitimas cum debita humilitate suscipiant, & si qui ex eis hac occasione contra suos correctores auxilium brachii sæcularis inuocauerint, vel potentum preces armatas impetrauerint, vel impetratis vti præsumperint, a suis beneficiis deponantur. Ipsis quoque prælatis districtius inhihemus, ne prius minoris ætatis, videlicet octodecim annorum, dignitates, personatus, seu beneficia curam animarum habentia conferre præsumant, vel ad ipsa recipere præsentatos, nisi cum eis super hoc a sede apostolica vel legatis eiusdem extiterit dispensatum.

X.

Item ad aures nostras per clamorosa insinuationem multorum deuenit, quod patroni ecclesiarum tam clerici quam laici, aduocati & iudices, & præcones, bona decedentium clericorum occupant, volentes sibi ab intestato succedere, pro suæ voluntatis arbitrio, non iudicio rationis. Quare prouide duximus statuendum, vt patroni eccle-

fiarum, & alii supradicti a talibus de cetero abstinere, & nisi abstinere voluerint, quousque sic ablata restituant, excommunicationis vinculo innotentur.

X I.

Item districtius inhihemus, ne aliquis clericus ecclesiam parochialem a laico patrono recipere beneficium audeat, nisi ab episcopo vel archidiacono fuerit institutus; alioquin ab officio & beneficio se nouerint esse suspensos: & laicus, qui auctoritate propria instituere praesumpserit, ipso facto a iure cadat patronatus. Adiicientes quod nullus patronus clericus vel laicus dotem ecclesiae, in qua ius obtinet patronatus, alienare praesumat. Quod si contra fecerit, ipso facto cadat a iure patronatus, & res alienata ad ius & proprietatem ecclesiae reuertatur.

X II.

Item ordinamus & statuimus, ut praelati & curam animarum habentes in suis ecclesiis corporaliter resideant, & ad hoc a suis episcopis per subtractionem fructuum compellantur, nisi causa legitima se potuerint excusare.

X III.

Item, cum clamosa insinuatio nostrum percusserit auditum & animum, quod abbates & monachi ordinis sancti Benedicti in quampluribus locis ab obseruatione sanctae regulae temere recedentes vitam nimis dissolutam ducere non verentur, in suarum animarum periculum, & scandalum plurimorum: volentes igitur, ut contra huius corruptelam salubre remedium apponatur, vniuersis episcopis Saltzburgerensis prouinciae, ac episcopo Pragensi districte

ANNO CHRISTI 1167.
 strictè præcipimus, vt quilibet ipsorum intra dimidium annum, assumptis secum duobus abbatibus Cisterciensis ordinis, omnia claustra nigrorum monachorum, suæ diœcesis videlicet, corrigat & reformet tam in capite quam in membris; illis tamen exceptis qui Romanæ ecclesiæ nullo medio subesse noscuntur, quos per nos vel alios a nobis specialiter deputandos intendimus visitare.

XIV.

Prohibemus etiam abbatibus, ne calices vel patenas, seu sacras vestes benedicere vel consecrare, aut alia episcopalia officia exercere præsumant, nisi super hoc a sede apostolica priuilegium habuerint speciale.

XV.

Item, cum in tantum insolentiæ Iudæorum excreuerint, vt per eos in quampluribus Christianis iam dicatur infici puritas catholicæ sanctitatis, non tam noua cudentes, quam summi pontificis statuta vetera renouantes, districtè præcipimus, vt Iudæi, qui discerni debent in habitu a Christianis, cornutum pileum, quem * quidam in istis partibus consueuerunt deferre, & sua * tenuitate deponere præsumpserunt, * resumantur, vt a Christianis euidenter discerni valeant, sicut olim in generali Concilio extitit diffinitum. Quicumque autem Iudæus sine tali signo deprehensus fuerit incedere, a Domino terræ pœna pecuniaria puniatur. Adiiçientes vt Iudæi sacerdoti parochiali, infra cuius parochiæ terminos manserint, pro eo quod loca

in quibus Christiani habitare deberent, occupant, iuxta quantitatem damni quod ei ex hoc inferunt, ad arbitrium dioecetani loci, omnes proventus quos ex Christianis, si ibidem manerent, sacerdos perciperet, refundere compellantur. Decimas etiam prædiales cum omni integritate persoluant.

XVI.

Prohibemus insuper ne stugas & balnea seu tabernas Christianorum frequentent, seu intrare præsumant, nec seruos, vel ancillas, aut nutrices, seu quæque Christiana mancipia die noctive in domibus suis retinere præsumant, nec ad recipiendum telonium seu ad alia publica officia aliquatenus assumantur.

XVII.

Si quis vero Iudæus cum aliqua Christiana fornicationis vitium deprehensus fuerit commississe, quoadusque decem marcas argenti ad minus pro emendatione soluerit, districto carceri mancipetur: & mulier Christiana, quæ tam damnatum coitum elegerit, per civitatem fustigata, de ipsa civitate sine spe redeundi penitus expellatur.

XVIII.

Item omnibus Christianis istius provinciæ & civitatis & dioecesis Pragensis sub pœna excommunicationis districtius inhihemus, ne Iudæos vel Iudæas secum ad conuiuandum recipiant, vel cum eis bibere vel manducare audeant, aut etiam cum ipsis in suis nuptiis, vel neomeniis, vel ludis saltare vel tripudiare præsumant; nec Christiani carnes venales, seu alia cibaria a Iudæis emant, ne forte

ANNO CHRISTI 1167.
 Iudæi per hoc Christianos, quos hostes reputant, fraudulenta machinatione venenent.

XIX.

* f. parti-
 cipatio
 omnia

Adiicientes vt si de cetero quocumque prætextu Iudæi a Christianis graues seu immoderatas v-
 furas extorserint, Christianorum eis * participatio-
 nem subtrahatur, donec de immoderato grauami-
 ne satisfecerint competenter. Vnde Christiani, si
 opus fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur ab eorum commerciis abstinere. Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non sint Christianis infesti, sed potius a tanto grauamine Iudæos studeant cohibere. Si vero sacramentum altaris ante domos eorum deferri contigerit, ipsi Iudæi, audito sonitu præuio, intra domos suas se recipiant, & fenestras ac ostia sua claudant: hoc etiam in quolibet die parasceues per prælatos ecclesiæ facere compellantur. Ne præsumant de fide catholica cum simplicibus disputare, nec filios & vxores Iudæorum ad fidem Christianam venientium inuitos audeant detinere. Nec Christianos ad Iudaismum alliciant, aut aliquo ausu temerario circumcidant: nec Christianos infirmos visitent, vel circa ipsos exerceant opera medicinæ. Synagogam nouam non erigant: & si quas erexerint, eas remoueant aut deponant. Vetustam, si opus fuerit, reficiant, non amplio-rem, preciosiorem, seu etiam altio-rem. Carnes in quadagesima, quando Christiani a carnibus abstinent & ieiunant, aperte vel publice non deportent. Præcipimus autem episcopis vt ad hæc omnia obseruanda in singulis articu-

lis Iudæos per abstractionem communionis Christianorum compellant. Ipsos quoque principes ac iudices eorumdem districtius admonemus, ne Iudæis statuta nostra seruare nolentibus alicuius protectionis seu defensionis* feruorem impendant: sed si aliqua eis a prælatiſ eccleſiaſticis iniungantur, ea fideliter exequantur, alioquin introitum eccleſiæ & communionem diuinorum officiorum ſibi no-uerint interdictum. Volumus etiam, & ſub pœna excommunicationis præcipimus, vt Dominus electus Saltzburgenſis eiſque ſuffraganei, nec non & epiſcopus Pragenſis, haſ conſtitutioneſ noſtraſ ſigillo noſtro ſigillataſ habeant, eaſque ſinguliſ anniſ in Synodiſ epiſcopaliſ & in prouinciali Conſilio faciant recitari, & diligentiuſ obſeruari, & ea quæ tangunt laicoſ faciant per parochialeſ eccleſiaſ ſuarum diœceſium publicare. Acta Viennæ anno Domini MCLXVII. menſe Maio, pontificatus domini Clementiſ papæ IV. anno tertio.

NOTA.

* *Concilium.*] Hanc Synodum, teſte Henrico Caniſio, admodum reuerendus & clariffimus dominus Georgiuſ Lautheriſ ad diuæ Virginis Monachii præpoſituſ, &c. (pro ea qua prædituſ eſt recondita eruditione, omniſque antiquitatis ſcientia) eruit e tenebris manuſcripti codiciſ, vna cum tribuſ aliis Saltzburgenſibuſ: quaſ ego ex primo tomo antiquitatum prædicti Caniſii deſumptaſ ſuiſ lociſ hic inferendaſ eſſe puſau. Huic eidem Vienneniſi Conſilio Henricuſ Stero in ſuiſ annaliſ apud eundem Caniſii primum to- mum extantibuſ luculentiffimuſ teſtimonium præbet hiſ verbis: *Anno ab incarnatione Domini 1267. dominuſ Guido cardinaliſ, apoſto- lica ſediſ legatuſ, v. i. Iduſ Maii apud Viennam Conſiliuſ celebrant, cui interſuerunt Joanneſ Pragenſiſ, Petruſ Patauienſiſ, Bruno Brixi- nenſiſ, Chunraduſ Friſingenſiſ, Leo Ratiſponenſiſ, Amalricuſ Lauen- dinenſiſ, epiſcopi, & alii quamplureſ de ipſiſ diœceſibuſ prelati, archi- diaconi, & decani: Hæc Stero in ſuiſ annaliſ.*